

БЛАГОЈЕ БАКОВИЋ

РЕЧ ДОБИТНИКА

По Змајевим песмама прво сам ходао, гледао их, ослушкивао, дисао и додиривао. Беше то у времену кад нисам знао слова. Кад нисам знао да постоји моћ која те песме може да удахне у језик. Беше то прва и једина песма нашег првог и јединог Песника, прострта по долима и јаругама, по планинама и брдима, по шумарцима и облацима, по земаљским и небеским приликама мога завиचाја. У те небеске прилике сам се загледао када сам први пут чуо за Змаја. У својој, дечјој машти, замишљао сам да Змај не може да живи нигде друго него горе, високо, у плавети, изнад облака и звезда, заједно са својим посестримама вилама. Касније сам, идући по прва слова шеснаест, а по прве непознате осамнаест километара пешке, видео да тај Змај станује у књигама и да сам оне песме које сам знао напамет пре него сам знао слова нашао међу корицама тих књига. И, што је најужбудљивије било у души оног дечака, да су то оне песме по којима сам ходао, и живео прве слике овога света. Јер чим сам од Змаја чуо усхићење овим светом: „Ала је леп овај свет, овде поток онде цвет...”, та рајска слика невиности првотног додира са тварним добила је други медиј, у језику, у тој задивљујућој, тестаментарној моћи говора, у непропадљивој верзији постојања. Сећам се тог чудног и невероватног, тада, а можда и до данас и сада, необјашњивог осећања које буди огромна моћ говора и моћ језика, који нема у себи месо ни кости, али има нешто непропадљиво, нетрулежно и непролазно. Јер када је поток оково лед а јесен покосила цвет, та песма из отворене књиге ливаде и шуме наставила је да живи неуништиви сјај постојања у Змајевој песми.

Пишући о Светом Сави, ава Јустин каже да је свет богојављење. Све богојављење до богојављења. Ластин реп је мало богојављење. Ластино око је веће богојављење. Сунце и његова светлост

је богојављење. Јер пројављује и објављује дело Творца свих сунаца. На богојављење човек, а поготово песник, одговара богослужењем. У тој богослужитељској улози и моћи Змајевог дара за службу језику, кажем, надобијао сам се Змајевих награда, од оног лучца над колевком, од оних упеваних, рајских слика света у детињству и за детињство, па преко лахорних, летећих змајовитих ћилима сатканих у песмама Змајеве певаније међу корицама лектира и читанки, све до рајских слика *Ђулића* и слика изгубљеног раја у *Ђулићима увеоцима*, до политичких и сатиричних песама, чија актуелност и сврховитост у нашем свакодневљу, заједно са многим песмама и песницима с почетка прошлог века, готово да никада није ни јењавала од Дисовског виђења „наших дана” до Змајевих јутутунских заноса и обећања, до егзалтација у цигиним похвалама своме коњу, који може а често и јесте бивао метафора не само за наш народ и његову никад довољно сусталу снагу, коју би му онај који га хвалише узео до задњег дамара. И све те метафоричке слике у мени као читаоцу биле су заузеле, у мом сећању, оно заувечно место, да сам скоро био убеђен да их памтим као драгуље нашег народног лирског песништва. А многе карактере нашег народа и појединца, загладан у ове наше грешне и страдалне дане, што понекад од стида боле, већ сам одавно сматрао да они припадају уобичајеном песничком претеривању, наглашавању и улепшавању, те да је наш народ, такав смо утисак стекли, у овим нашим великим искушењима, већ био постао недостојни потомак она три хајдука, чији пепео тражи Феруз паша у истоименој песми. Да је деда узалуду свог унука стављао на крило, да му уз гусле пева шта је некад било. Да она суза што је блистала у ђедовоме оку, и онај одговор на унуково питање: „Је ли деда, зашто сам ја те гусле целиво?”, никада није истински стигао. И да унук никада није порастао довољно да би му се казало само... Када сам помислио да је све то „измишљотина” песника и поезије, на један богојављенски чудан начин васкрсло је практично значење тих слова, Змајев народ у његовој Црној Гори из које је чак био протеран из његових школа заједно са Светим Савом, Његошем и Вуком, осетио је лажну, циганску похвалу свом коњу, народовоме, презрео је штап и канап, и одједном је, у великој невољи, порастао и из својих заједничких уста преко којих су десетлећима биле закиване две унакрсне даске, узвикнуо својој раги: „Раго моја баш си лења, зар те није срам, ако нећеш ти да скачеш, ја ћу цупкат сам!” И зар нису, и зар нисмо процупкали? И видели да те дечје песме нису дечје, или смо ми до те деце дорасли, или су нас деца прерасла... Оно су, не ђедови, него унуци вечерас у Црној Гори и васколиком србству, узели своје ђедове, метнули их у крило. Оно нису људска прса охладнела, нит

у њима умрла слобода, већ је душа Бога огладнела, и стекла је ноге, па сад хода. Песма је опет напустила песму и ушла у живот. Јер, змајовито лете змајчад ка своме змајогњеном Змају, у сами освет деветог века нашег Христаништа.

Уважени скупе, драги пријатељи,

Под овим високим сводовима, над овим дубоким темељима Матице српске, осветљен Змајевим песничким крилом са кога сијају слова на наше дане, у овако узвишеном и почаствованом тренутку, примам Змајеву награду са осећањем велике радости и велике привилегије због награде за моју огромну и никада непостављену веру у поезију и моћ говора. Хвала Богу на дару и вољи коју ми даде да том дару и језику српскоме служим. Хвала Жирију који је чуо жубор и смисао мог песничког врела и издвојио га међу многим предивним жуборима моје песничке сабраће. Хвала мојим издавачима, Православној речи и Културно-образовном центру у Шиду, хвала ти Матице српска што својим, матичиним зујем повезујеш наша колена, слава ти и хвала Јоване Јовановићу Змају.

Хвала мојој породици, а нарочито унуцима Василију и Матији, којима посвећујем ову радост њиховога и мога Змаја.*

---

* Реч на Свечаној седници Матице српске приликом примања Змајеве награде за збирке песама *Чун: изабране и нове ђесме* (Културно образовни центар, Шид 2019) и *Полен и чар* (Православна реч, Нови Сад 2019), у Новом Саду, 16. фебруара 2020. године.